

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Danne-Virke II

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 410.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig03val-shoot-idm139670056933664/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Danne-Virke II

hed, for den almindelige Menneske-Forstand, hævdede man sig over den baade i Tanker og Ord, og viide altsaa, enten at de, der kun havde almindelig Menneske-Forstand, skulde være aldeles ligegyldige ved de aandelige Sandheder, eller at de skulde troe Philosopherne paa deres Ord, uagtet de ikke ved guddommelig Kraft kunde stille Borgen for deres Sandhed, hvilket da blev, ikke den blinde Autoritets-Troe, de havde fordømt, men en Overtroe, som den sunde Menneske-Forstand aldeles fordømmer; thi det er unægteligt, at til fornuftig Vished udkræves et tilstrækkeligt Beviis, som man fuldelig fatter, og til fornuftig Sikkerhed et ufeilbart Tegn paa Vidnets Troværdighed; ellers er Tanken Gæstning, og Troen Iudbidning. Men ikke nok hermed; thi ligesaa vist, som det er, at Philosopherne, der ei kunde bevise deres Sætninger for den almindelige Menneske-Forstand, ikke, uden at fordre, den skulde gjøre Vold paa sig selv, uden at fordre en Autoritets-Troe langt anderledes cras og ufornuftig end den, de fordømde, ligesom de, siger jeg, ei, uden at gjøre denne meer end halsbrækkende Fordring, kunde affordre den almindelige Menneske-Forstand sit Bifald, saaledes er det ogsaa umuligt, at de kunde bevise for nogen Anden eller for sig selv, hvad de ikke kunde bevise for den almindelige Menneske-Forstand. Dette vorder klart, saasnaart vi alvorlig eftertænke, hvad det er, at bevise.

At bevise er aabenbar det Samme i aandelig Forstand, som at vise, fremvise og fremlægge i sandselig Forstand; thi hvad der skal kaldes beviist, maa man, som det paa godt Dansk hedder, med sin Forstand kunne tage og føle paa; at bevise, noget er sandt, er at vise, det er uimodsigeligt, noget, man ei kan nægte uden at modsige sig selv; at bevise, noget er Løgn, er at vise, at det ei kan være sandt, med mindre en uimodsigelig Sandhed kunde være Løgn. Alt hvad der med Rette skal kaldes beviist, maa da være gjort saa klart, som at to og to er fire, ja, som at een er een, at jeg er jeg; thi hvad man har kaldt Identitets-Grundsætningen er aabenbar Sandheds-Grundsætningen i os, og hvad man kalder Modsigelses-Grundsætningen, er egentlig ingen Grund-Sætning, men Sandhedens Følge-Sætning, Slutnings-Leddene i den store Grundsætning, der fuldstændig udtrykt kan lyde saa: Ja er Ja, og Nei er Nei, Ja kan ikke være Nei, og Nei kan ikke være Ja; altsaa kan Ja og Nei mod hinanden ikke gjøre Eet. Den urokkelige Grund-Vold for denne Sandhedens Grund-Sæt-

Danne-Virke II

ning er, som man let seer, Selv-Bevidstheden, der bærer Sætningen og bevises igjen uimodsigelig ved den; thi vilde nogen sige: jeg er ikke virkelig til, da beviiste og bekræftede han dermod netop sin virkelige Tilværelse og skældte sig ud for en Løgner; thi han sagde dermed: det virkelige jeg i mig erklærer herved, at det er ikke virkeligt. Altsaa, hvad der klarlig lader sig henføre til Selv-Bevidstheden, men ogsaa kun det, er beviist; i denne Bevidsthed har Selvet — Sjælen — sit Stæde, og derfra kan den ikke vige uden at fortrykkes, gaae fra Forstanden; i den maa det forstaa og begribe Alt, hvad det skal kunne forstaa og begribe; og hvad der er udenfor den, kan det kun slutte sig til eller giætte paa.

Her mener jeg, der for den sunde Menneske-Forstand opgaaer et klart Lys over Tidens mørke Vidskab, saa man seer, hvor saare lidet, for ei at sige Intet, der er beviist eller afbeviist ved de mange Bøger, fulde, saa heed det, af Beviser, men kun tykke, det seer man, af Modsigelser, Indbildninger og Giætninger; men for at Lyset ogsaa fra denne Side kan falde ret paa sand Videnskabelighed, maa vi endnu eftertænke, hvad Erfaring egentlig er?

Erfaring, siger Folket, er, hvad man, naar man bruger sin Forstand, samler med Aarene, og hvad man endnu ikke har erfaret, det har man ikke heller ret lært at kiende. Saa siger Folket, og har ganske upaatvivlelig Ret; thi vi kan neppe mere sandt og bestemt udtrykke, hvad Erfaring er, end ved at sige: det er en forstandig Fatning af bestemte Indtryk, hvilket netop vil sige det Samme, som at man maa faae at føle, hvad man skal lære at kiende; thi det er aldeles vist, at hvad man ikke ret har lært at kiende, det har man ikke heller ret erfaret, ligesom man omvendt ikke kan have erfaret noget tilbunds, uden derved at have lært at kiende det tilgavns.

Følgen heraf bliver da, at vi Intet begribe, uden hvad vi have fuldelig erfaret, og at Erfaringen er den eneste Vei for Mennesket til sand Vidskab, og at Videnskabelighed slet ikke er andet end en aandelig Brug af den sunde Menneske-Forstand, eller, naar Ordet bruges til at betegne den Beskaffenhed hos Mennesket, der teer sig i en saadan Bestræbelse, da en Stemning for en saadan aandelig Erfaring.

Skulde noget med Føie kunne indvendes herimod, maatte det vel være, at Sandhedens Grundsætning, som maa være evig, ei kan være nogen Erfaring. Strængt taget maatte man svare: jo, den er en Erfaring, men en evig Erfaring; men her